

УДК 044.357.2

С.В. Виткалов

З ІСТОРІЇ ВОЛИНСЬКОГО ОБРАЗОТВОРЕННЯ

Розглядається постать керівника місцевої організації Національної спілки художників України Ф.Бобріка в контексті проблем розвитку сучасного образотворчого мистецтва краю.

Ключові слова: національна спілка художників України, регіональна творчість, Ф.Бобрік.

Рассматривается фигура руководителя местной организации Национального союза художников Украины Ф.Бобріка в контексте проблем развития современного изобразительного искусства края.

Ключевые слова: национальный союз художников Украины, региональная творчество, Ф.Бобрік.

The figure of leader of local organization of the National union of artists of Ukraine of F.Bobruka is examined in the context of problems of development of modern graphic art.

Key words: national union of artists of Ukraine, regional work, F.Bobruka.

Стара істина про те, що стан розвитку мистецтва та художньої культури загалом будь-якої країни є показником рівня її благополуччя, не втратила своєї актуальності і сьогодні, у час економічної нестабільності й потужних глобалізаційних впливів, спрямованих на культурну уніфікацію людства. Адже мистецтво, як відомо, виконує важливу функцію творення естетичних потреб у соціумі. І, відповідно, в суспільстві, де декларуються потреби лише базового рівня, складається ситуація підміни естетичних функцій мистецтва на інші. Інакше кажучи, стан розвитку мистецтва є важливим показником стабільності будь-якої країни.

Про це йдеться в різноманітній спеціальній літературі [1], публіцистиці [2]; наголошується на цьому й на науково-практичних конференціях усіх рівнів [3].

У свою чергу, слабкий рівень естетичної підготовленості публіки, відсутність науково обґрунтованих і широко впроваджених програм підтримки цього культурного феномену на державному рівні, значна вестернізація сучасного культурного простору, неадекватний перегляд вітчизняної мистецької спадщини, слабка орієнтація і позиціонування такого мистецтва у світовому полікультурному середовищі тощо – все це складає те проблемне поле, з яким стикнулося українське образотворення та й мистецька практика загалом, на початку нової доби, тобто після проголошення державної незалежності України. І його кращі представники почали наполегливо шукати вихід із ситуації, що склалася. Утім, сьогодні ситуація поступово змінюється на краще. І це досить рельєфно помітно на прикладі нашого поліського краю, а надто – в діяльності його творчих спілок.

Якщо, принагідно зазначимо, у радянський час позитивна функція мистецьких інституцій (професійних художніх спілок) зменшувалася ідеологічними деклараціями, що в певному сенсі обмежувало творчий мистецький пошук, особливо в сфері формотворення, то в наш час позитивна функція мистецьких інститутів (йдеться про інститут як культурний феномен, а не як заклад – авт.) часто спотворюється індивідуалістичними прагненнями, незацікавленістю на співтворчість, орієнтацією як митців, так і публіки на матеріальні цінності.

Отже, у митця, а тим більше керівника художньої організації, завжди існує низка проблем не лише суто фахового, але й організаційно-фінансового та психологічного спрямування. І від їх ефективного вирішення залежить не лише напрям діяльності цієї структури, але й її роль у системі культурної творчості, культурно-мистецької діяльності регіону, духовного зростання кожного члена цієї структури та населення загалом, що

перебуває під впливом подібної творчої організації.

Таким є й нинішній Голова обласної організації Національної Спілки художників України *Феофан Михайлович Бобрик* – ще один представник місцевої вітчизняної інтелігенції, організаційно-творчими зусиллями якого поступово змінюється культурний простір краю.

Народився він у селі Іванківці Млинівського району Рівненської області 3 березня 1942 року. Захопився малюванням у 10 - 12 років. Як згадує сам митець: «...на прохання священника написав ікону; з цього все й розпочалося...»). Подальша доля складалася традиційно, як і майже у всіх дітей війни.

По закінченню Львівського державного поліграфічного інституту ім. І.Федорова (майстерня професорів В.С.Овчинникова, В.М.Савіна), працював у майстернях Художнього фонду України, зокрема 13 років виконував обов'язки головного художника майстерень, а потім – Художньо-виробничого комбінату, де активно реалізовував плани монументальної пропаганди. Саме там і набув достатнього творчого досвіду та організаційних навичок, що стануть у нагоді в майбутньому.

Серед іншого, він, разом із В. Гвоздинським розробив перший проект художнього оформлення нового (теперішнього – С.В.) приміщення Рівненського обласного краєзнавчого музею (1978 р.).

Із 1992 року розпочав самостійну творчу роботу; чимало досяг у пейзажному і портретному жанрах, займався також розписом церков. Серед останніх робіт – іконостас у Покровському соборі м. Рівного (нижня церква), розпис низки церков на Рівненщині й Тернопільщині. Брав участь у створенні пам'ятника св. Апостола Якову (Польща) (разом із скульптором П.Подольцем) та особисто створив у камені сцени з життя св. Апостола.

До речі, він один із небагатьох місцевих митців, який майже щороку готує персональну виставку (перша така виставка відбулася у 1994 році); постійно бере участь у міжнародних художніх пленерах, багато з яких проводяться у республіці Польща (міста Пйотркув-Трибунальський, Вержбіще, Ольштин, Тухов, 2003-2011 рр.), де має змогу знайомитися з творчістю сучасників, чії творчі прийоми роботи, кольорова, стилістична та символічна гама формувалися в дещо іншому суспільно-культурному середовищі. Як і погляд на мистецтво та призначення митця у суспільстві.

Загалом, треба відзначити, що сучасна Польща все більше стає своєрідним навчальним полігоном та спокусливим мистецьким центром для багатьох рівненських митців, адже вона являє собою ту першу сходинку в їх подальшому розширенні творчих обріїв, набуття навичок роботи із споживачем.

Відточує свою професійну майстерність на тих теренах і викладацький склад кафедри образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва місцевого Інституту мистецтв гуманітарного університету. Так, приміром, за результатами соціологічного дослідження, проведеного на Рівненщині, за минулий рік побували за кордоном загалом 29,4% опитаних художників, упродовж 3-5 останніх років туди виїздили ще 15,6%, понад 5 років – 21,5% респондентів [5].

Утім, повертаючись до предмету нашого зацікавлення, відзначимо, що його творча доля ставилася до нього достатньо прихильно. І вже з 1994 року – Ф.М.Бобрик обирається членом Національної спілки художників України, активно входячи у мистецький простір регіону.

Панорама художнього вияву та професійні якості сприяли тому, що його роботи сьогодні знаходяться в 12 країнах світу (Канаді, Великій Британії, Франції, Німеччині, Польщі та ін.), що засвідчує достатньо високий професійний смак митця й художні потреби.

Серед тематичного розмаїття його власного спадку – пейзажі («Руїни Соснівського замку», 1993 р., «Зимовий ранок на Білівських хуторах», «Ранок на лузі», 2012 р., полотно, олія) та ін.), натюрморти («Натюрморт із цикламенами», 1994 р., «Кактуси цвітуть», 1993 р., полотно, олія), портрети («Портрет Руслани Хоменюк», 1992 р., полотно, олія; «Портрет Олени Красової», 1994 р., «Аня», 2012 р., виконані у тій же манері та ін.), художні зразки на

тему голодомору, ескізи з козацької тематики тощо. Інакше кажучи, тематичне сальдо його творчості досить широке.

У 2010 році Міністерство культури і туризму України придбало його роботу «Околиці Дерманя» з пересувної виставки «Мальовнича Україна», що експонувалася в Україні.

Чимало часу Ф.М.Бобрик приділяє й організаційно-творчій діяльності у зв'язку з тим, що 2004 року він обраний на посаду Голови Рівненської обласної організації НСХУ, створеної у 1989 року (До цього, як відомо, у м. Рівному в 1951 році було засноване Товариство художників системи «Укоопхудожник» і першим його головою був Володимир Ємельянов. 1963 року у місті засновано Рівненський художньо-виробничий комбінат художнього фонду Спілки художників УРСР, а в 1972 році була створена творча група РХВК при Львівській організації Спілки художників України).

«...Першим Головою спілки тоді було обрано скульптора Володимира Петухова, – згадує Феофан Михайлович... Але найбільше активізував роботу мистецької організації живописець Костянтин Литвин, який згодом її й очолив» [8].

Із 1998 року цією спілчанською організацією області керував відомий живописець Микола Ліханов, а відповідальним секретарем був Володимир Ткачук. Сьогодні до складу Спілки входять вже 37 професійних митців, один з яких має почесне державне звання «Заслужений художник України».

Значно змінилося за його керівництва (Ф.Бобрика – С.В.) й ставлення до митців; більше уваги стали приділяти пропаганді їх творчості, свідченням чого є окремі персональні каталоги спілчан, проспекти виставок, тематичні збірники про їх організацію тощо. І хоча особливих теоретичних узагальнень про рівненських митців поки що не існує (виключенням є хіба що невеличке, згадане вже соціологічне дослідження Л.Чурикової) [5], спрямоване на виявлення стану художнього життя регіону та публіцистичні описи окремих виставок місцевих краєзнавців, все ж рівненські митці не обділені увагою громади. Принаймні періодична преса та літературно-краєзнавчі часописи, якими є «Погорина», «Проріст» і мистецтвознавчі «Мистецькі грані», не залишають наших майстрів пензля поза своєю увагою.

Відзначимо також, що члени Спілки мають достатньо різноаспектну інформацію про себе у періодиці регіону, що засвідчує постійне зростання зацікавлень творчістю; адже її члени щорічно організовують 20-22 художніх експонувань.

У той же час, віддаючи належне місцевій еспонентській діяльності, слід зазначити, що рівненські митці фактично відірвані від загальнодержавних культурно-мистецьких процесів. Адже на запитання інтерв'юєрів «Назвіть серед виставок чи окремих творів митців ті, що можна, на Вашу думку, віднести за останні 5 років до важливих подій художнього життя», відповідь на дане питання не надали 52,9% респондентів, а решта називала переважно місцеві експонування та постаті. Тож, як зазначає названа вище дослідниця, вибір митцями виставок і художніх подій переважно місцевого характеру, свідчить про замкненість художнього життя регіональними межами, про слабкість мистецьких контактів на загальнодержавному рівні. А згадки респондентів про міжнародні пленери, продовжує згадана дослідниця, наводять на роздуми про більш тісні контакти рівненських митців із сусідніми державами, ніж у вітчизняному просторі [5].

Утім, повернемося до аналізу творчого потенціалу спілки. Серед її членів (в історичній ретроспективі) – митці різного творчого спрямування: від *Алевтини Єлсукової*, Заслуженого художника України, члена Національної спілки художників України, творчість якої експонувалася на 70 міжнародних виставках у 26 країнах світу (1959-1979 рр.), а її графіка й художній текстиль виставлялися на 80 зональних, республіканських та всесоюзних виставках, з яких 12 персональних. Та й художні зразки Рівненської нетканої фабрики за цей час у її виконанні побачили і придбали сотні тисяч громадян і не лише України; скульптора *Володимира Шолудько* – автора низки пам'ятних знаків та пам'ятників (Святителю Димитрію Ростовському у смт. Макарів, що на Київщині; Т.Шевченку у м. Ковелі; загиблим

воїнам у смт. Рокині Луцького району; «Борцям за волю. Тарас Бульба», м. Дубно; Монументу козацькій славі, м. Черкаси; Уласу Самчуку, Климу Савуру, Марії Несвіцькій, погруддя Симону Петлюрі – усі в м. Рівне; «Загиблим журналістам» - у сквері біля музею М.Заньковецької м. Києва; бюсти письменникам М.Олійнику та П.Сиченку – на Київщині та ін.); *Валерія Синякова* – художника-проектанта, учасника конкурсів на пам'ятники Т.Г.Шевченку (1990 р., 2 премія), воїнам Української Повстанської Армії (1991 р., 1 премія). Він – автор проектів музеїв – Обласного краєзнавчого (1972, 1993 рр.), Українського мистецтва (1983 р.), громадських забудов, палаців культури, лікарень, магазинів, нічних клубів тощо; згаданого вже *Костянтина Литвина*, до *Сергія Гречанюка*, який зі своїми однодумцями (15 осіб) заснував арт-групу «ФФФ» (функція формує форму), що організовує щорічно 3-4 виставки сучасного мистецтва в місті та поза його межами [6].

Головним завданням членів Спілки сьогодні є, крім, власне, особистої творчої діяльності, участь у реалізації обласних і міських проектів: Зокрема - «Бульвар Незалежності», «Покровський кафедральний собор», «Водно-зелений діаметр міста» та ін.

Члени Спілки працюють, як це робили фактично усі українські митці упродовж чималої історії існування нашого народу та функціонування мережі спеціальної мистецької освіти, викладачами у рівненських ВНЗ та художніх школах. Такими є Петро Подолець, Іван Жилка, Іван Гуменюк, Віра Чернієнко, Михайло Йориш, Володимир Ботан, Сергій Руднев. Останнє надає їм теж інший кут бачення мистецьких проблем життя. А молода генерація майбутньої вітчизняної інтелігенції краю має добру нагоду формуватися під їх благодатним впливом.

Та й навіть для пересічного глядача помітним є краще сприйняття численних художніх експонувань, що відбулися останнім часом у місті – від «Симфонії кольору: Миколи Глушенка», виставки картин закарпатської школи малярства (А.Ерделі й Й.Бокшая) до художніх полотен Г.Косміаді та Є.Безніска в галереї європейського живопису «Євро-Арт». І саме цим чинником наше місто помітно вирізняється навіть у структурі західноукраїнських міст [4].

При Спілці, під керівництвом Тетяни Лукашевич і Сергія Руднева, працює Художня студія для дітей, що не потрапили до Художньої школи, та для тих, хто закінчив такий заклад і готується до вступу у профільний ВНЗ. Радо приймає ця школа й усіх дорослих, що бажають займатися образотворенням. І художні експерименти 2011 року в місті це довели повною мірою.

Як і кожна мистецька структура в умовах сьогодення, Спілка опікується вирішенням низки організаційно-фінансових питань у краї, сподіваючись цим покращити художнє реноме Рівненщини, її імідж на європейському видноколі та зберегти для нащадків культурну спадщину краю.

Започаткувавши у 2006 році, за підтримки управління культури та туризму Рівненської ОДА й управління культури міськвиконкому пленер «Історичні та природні перлини Рівненщини» і надавши йому до 2009 року статусу міжнародного, члени Спілки не лише обмінюються творчим досвідом із колегами, але й формують нові мистецькі напрями в сучасному живописі.

У результаті – традиційними стали обмінні виставки в містах України – Тернополі, Чернівцях, Луцьку, Івано-Франківську та аналогічні заходи у Мінську (Білорусь), Пйотркув-Трибунальському (Польща) [7]. І все це лише покращує культурне середовище міста, адже в ньому постійно збільшується частка людей, що знають і цінують мистецтво, живуть під його благодатним впливом. Це, у свою чергу, виступає певною мірою значним стримуючим чинником для утримання молоді від проявів асоціальної поведінки, робить культурно насиченішим духовний простір міста.

Серед нагальних проблем, що стоять сьогодні перед спілчанами, їх керівництвом (та й, мабуть, і самими жителями Рівненщини) – створення Художнього музею в місті, де б не лише зосереджувалися пам'ятки художньої культури. Музей, беззаперечно, став би центром не тільки художніх експонувань, широкої обмінної виставкової, але й науково-дослідної діяльності, методично й організаційно об'єднав би ті мистецькі структури, що поступово

народжуються в краї і вже сьогодні мають певний художній розголос. Утім, методична допомога їм украй потрібна, адже культура, за словами класика, якщо вона розвивається стихійно, залишає по собі пустелю. Та й спеціальній кафедрі Інституту мистецтв та художній школі вона також дуже потрібна. І подібна думка актуальна, мабуть, у будь-якій суспільно-економічній формації.

Ця проблема є актуальною ще й тому, що фактично усе повоєнне мистецтво Рівненщини вивезено за межі області і країни загалом через недолугі політичні нісенітниці. Отже, «...Художнього музею в краї немає, наголошував Ф.Бобрик в одному зі своїх інтерв'ю, - держава картини не закуповує; тож художники нерідко продають свої доробки за кордон. Інакше кажучи, сьогодні мало у кого залишилися роботи 50-60-х, чи навіть 70-х років ХХ століття.

Приміром, картини рівненських художників є у Луцькому художньому музеї, фактично в усіх художніх музеях інших областей, а у м. Рівному – обмаль. У підтвердження цього – за роки державної незалежності України жодного разу на Рівненщині не було здійснено закупівлю картини для музею (оскільки після смерті художника родина могла б здати його роботи до музею. Принаймні, можна було б спробувати викупити ці полотна.

...Нещодавно у місті відбулася посмертна виставка живописних полотен Костянтина Литвина, якому виповнилося би 70 років. Чи не нагода місцевій владі спробувати це зробити сьогодні»?!

Серед інших проблем функціонування місцевих художників – фінансова підтримка митців, адже орендна плата за їх майстерні не дає змогу сьогодні останнім їх утримувати. Та й художні полотна, зважаючи на загальний матеріальний стан населення, майже не продаються.

Отже, організаційно-творчої роботи у Голови Спілки сьогодні вистачає, як вистачає йому часу й на, власне, творчу діяльність, адже його персональна виставка і в цьому році знову відбулася, стимулювавши появу різноманітних відгуків у місцевій періодиці краю і зацікавленість художньою практикою регіону загалом.

Джерела та література

1. Семашко О.М. Соціологія мистецтва: навч. пос. / Олександр Миколайович Семашко. - К.: Міленіум, 2004; Губерський Л. Культура. Ідеологія. Особистість. Методолого-світоглядний аналіз / Губерський Л., Андрущенко В., Михальченко М. – К., 2002; Сташук О.А. Вітчизняне мистецтво у транскордонному співробітництві / О.А.Сташук // Актуальні питання культурології: альм. наук. т-ва «Афіна» каф. культурології РДГУ. - Рівне: РДГУ, 2010. Вип. 10: у 2-х тт. - Т.2. - С.79-84 та ін.
2. Див., приміром, відповідний розділ у: Новини краєзнавчої літератури. Поточний бібліографічний покажчик за 1991 - 2011 роки. - Рівне : ОНБ, 1992-2012.
3. Духовно-етична платформа мистецтва: від творчої волі до творчого відкриття: міжвуз. наук.-практ. конф., Львів, 19 квіт. 2012 р. - Львів: ЛНАМ, 2012; Динаміка культурних процесів в Україні: матеріали Всеук. наук. - практ. конф., Київ, 2009 р. - К.:НАМУ, 2009; Мистецька освіта та мистецтво освіти в контексті формування сталого суспільства: матеріали Всеукр. наук.-практ. конференції. - К., 2005. - Ч.2 та ін.
4. Виткалов С.В. Рівненщина: культурно-мистецький потенціал в парадигмах сучасності: монографія / Сергій Виткалов. - Рівне: ПП ДМ, 2012. - 416 с. + 48 іл.
5. Чурікова Л.І. Проблеми розвитку образотворчого мистецтва на Рівненщині: результати соціологічного дослідження сфери художнього життя регіону / Людмила Іванівна Чурікова // www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/kis/2009_2/5.pdf.
6. Художники Рівненщини. Альманах Рівненської обласної організації Національної спілки художників України. - Рівне : ВАТ Рівненська друк., 2008. - 100 с.
7. Сирота І. Рівнезнавство : мала ілюстрована енциклопедія / І.Сирота. - Рівне, 2008. - 116 с.
8. Незабутні постаті волинського образотворення: Костянтин Литвин (1938-1998 рр.) / Виткалов С.В., Виткалов В.Г. // Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку: наук. зап. РДГУ. - Рівне: РДГУ, 2011. Вип. 17: у 2-х тт. - Т1. - С. 291-303.